IV. 25

SANATIN RİTMİ

IV. ULUSLARARASI SANAT SEMPOZYUMU

IV. INTERNATIONAL ART SYMPOSIUM

Kocaeli Üniversitesi — Kocaeli University

Güzel Sanatlar Fakültesi — Faculty of Fine Arts

TAM METİN KİTABI

BOOK of PROCEEDINGS

sanatinritmi.kocaeli.edu.tr

12–16 MAYIS | MAY 2025

Onursal Başkan | Honorary President

Prof. Dr. Nuh Zafer Cantürk

Kocaeli Üniversitesi Rektörü

Rector of Kocaeli University

Başkan | Chairman

Prof. Süreyya Temel

Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı

Dean of Faculty of Fine Arts

Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakülteis
Sanatın Ritmi IV. Uluslararası Sanat Sempozyumu
Kocaeli University Faculty of Fine Arts
Rythm of Art: 4th International Art Symposium

YAYINCI | PUBLISHER
Kocaeli Üniversitesi Vakfı Yayınları
Kocaeli University Foundation Publications

ISBN
978-625-93913-0-4

Düzenleyen | Organizer
Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
Kocaeli University Faculty of Fine Arts

Onursal Başkan | Honorary President
Prof. Dr. Nuh Zafer Cantürk
Rektör / Rector

Sempozyum Başkanı | Symposium Chairman
Prof. Süreyya Temel
Dekan / Dean

Editör | Editor
Doç. Dr. Hakan Bağcı

Mizanpaj | Layout Design
Arş. Gör. (Assist.) Ali Yıldırım

Sempozyum Takvimi | Symposium Date
12–16 Mayıs | May

Sempozyum Sitesi | Symposium Website
sanatinritmi.kocaeli.edu.tr

Sergi Sitesi | Exhibition Website
kougsf-etkinlik.com

Oturumlar | Sessions
https://drive.google.com/file/d/1b8IPwtgA61QXuB3nqMYiUOEfXIygq_mo/view?usp=sharing

Bildirilerdeki tüm içeriklerin sorumlulukları yazarlarına aittir.
Responsibility for all content in the papers belongs to the authors.

İÇİNDEKİLER | CONTENTS

I	Künye
II–IX	İçindekiler
X–XV	Kurullar
XVI–XVII	Rektör Mesajı
XVIII–XIX	Dekan Mesajı
XX–XXXV	Davetli Konuşmacı - Prof. Dr. Oğuz Adanır
XXXVI–XLII	Davetli Konuşmacı - Isobel Whitelegg
1–1014	Bildiri Özetleri

Öğr. Gör. Dr. (Lect. Dr.) Gürkan Korkmaz
1–9 **Sözlü Kültürden Performans Sanatına Tragedyanın Kökenine Dair Yeni Bir Ontoloji: Memoratlar**
A New Ontology of the Origin of Tragedy from Oral Culture to Performance Art: Memorates

Sevilay Kocabaş, Dr. Yıldırım Karadeniz
10–24 **13. ve 14. Yüzyıla Ait Bazı Yazma Eserlerdeki Geometrik Desenlerin Analizi**
Analysis of Geometric Patterns in Some Manuscripts of the 13th and 14th Century

Dr. Ali Uslu
25–38 **Bir İfade Biçimi Olarak Çağdaş Seramik Sanatında Ayakkabı**
Shoes as a Form of Expression in Contemporary Ceramic Art

Arş. Gör. (Assist.) Pelin Sarıkaya
39–59 **Oyunculuk Eğitiminde Vıewpoınts Yöntemi ve "Martı" Örneği**
Viewpoints Method in Acting Training: "The Seagull" Example

Öğr. Gör. Dr. (Lect. Dr.) Gürkan Korkmaz
60–72 **Oyunculuk Sanatında Karakter Yaratımının Ontiko-Ontolojik Dramaturjisi**
Ontico-Ontological Dramaturgy of Character Creation in Acting Art

Dr. Eda Çekil Konrat
73–87 **Feminist Perspektiften Çağdaş Fotoğrafta Kimlik ve Temsil**
Identity and Representation in Contemporary Photography from a Feminist Perspective

Mizgin Ayhan
88–97 **Godot'yu Yas Tutarken Beklemek: Absürd Tiyatroda Ölüm ve Kayıp Algısı**
Mourning While Waiting For Godot: The Perception of Death and Loss in Absurd Theatre

Nurhayat Yıldırım
98–109 **Sinema Tiyatro İlişkileri Bağlamında Medea'nın Sinema Uyarlamaları**
Cinema Adaptations of Medea in the Context of Cinema-Theatre Relations

Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Mehmet Şahin Akıncı
110–129 **Çocuk ve Okul Şarkılarının Bestelenme Aşamaları**
Composition Stages of Children's and School Songs

Sude Arslan, Doç. (Assoc. Prof.) Arzu Parten Altuncu
130–138 **Dönüşen Beden Olgusu Üzerinden Değişen Sanat**
Changing Art Through the Transforming Body Phenomena

Dilek Yıldırım, Dr. Yıldırım Karadeniz
139–154 **Ebru Sanatı ve Estetik**
Ebru Art and Aesthetics

Dr. Tuba Subaşı Adıbelli
155–167 **Mimari Kültür Mirasının Hendesi Tezyinat Açısından Yorumlanması: Üsküp Mustafa Paşa Camii Örneği**
Interpretation of Architectural Cultural Heritage in Terms of Die Decoration: The Example of Üsküp Mustafa Paşa Mosque

Dilek Kocakaplan, Doç. (Assoc. Prof.) Nermin Demirkol
168–176 **Soda Pişirimi ile Geleneksel Avanos Çömlekçiliğinin Sanatsal Dönüşümü**
Artistic Transformation of Traditional Avanos Pottery With Soda Firing

Elmas Gündoğdu Duman, Doç. (Assoc. Prof.) Arzu Parten Altuncu
177–190 **Sanat Nesnesine Dönüşen Saat**
Clock Turned into Art Object

Arş. Gör. Dr. (Assist. Dr.) Onurcan Erdal
191–207 **Özel Eğitim Öğrencileriyle Seramik Çamuru Kullanılarak Yapılan Uygulamalar Üzerine Bir Değerlendirme**
An Evaluation of Applications Using Ceramic Clay With Special Education Students

Dr. Oktay Emre
208–219 **2000 Sonrası Türkiye'deki Oyun Yazarlığı Serüvenini Çağdaş ve Yeni Kavramları Işığında Okumak**
Reading the Adventure of Playwriting in Türkiye After 2000 in the Light of Contemporary and New Concepts

Burcu Özbay
220–233 **Müziğin Duygular Üzerindeki Etkisi**
The Effect of Music on Emotions

Dr. Bayram Armutcı
234–252 **Video Oyunlarında Sprite Tabanlı Animasyonlar : Karakter İfadesi ve Duygusal İletişimin Görsel Anlatımı**
Sprite-Based Animations in Video Games: Visual Representation of Character Expression and Emotional Communication

Akın Zayim
253–265 **Tebaadan Yurttaşa Dönüşüm: Türkiye'de Erken Cumhuriyet Dönemi Yükselen Propaganda ve Grafik Tasarım**
From Subject to Citizen: The Rise of Propaganda and Graphic Design in Early Republican Türkiye

Şeymanur Kabadayı, Doç. (Assoc. Prof.) A. Sultan Karaoğlu
266–283 **Selçuklu Dönemi Çini Sanatında Figüratif Anlatım**
Figurative Expression in Seljuk Ceramic Art

Arş. Gör. (Assist.) Asena Yıldırım Konya
284–296 **Dijital Çağda Tiyatro: Siber Mekanda Oyuncunun Performansı**
Treatre in the Digital Age: Actor's Performance in Cyverspace

Nisanur Çağlıyan, Hamit Gış
297–307 **Türkiye'de Yayımlanan A/r/tografi Konulu Makaleler Üzerine Bir Derleme Çalışması**
A Review of Academic Articles on A/r/tography Published in Türkiye

Cemre Arslan, Hamit Gış
308–319 **Öğrenci Gözünden Bilsem'de Eğitim: Bir Otoetnografi Örneği**
Education At Bilsem Through the Eyes of a Student: An Autoethnographic Example

Abdullah Aydemir, Dr. Yıldırım Karadeniz
320–339 **Hat Sanatının Estetik Değerler Açısından İncelenmesi**
Examination of Calligraphy in Terms of Aesthetic Values

Dr. Müsebbih Fındık Tütün
340–350 **Bir Doğal Afet Sonucunun Fumiaki Aono'nun Eserlerine Yansıması; 'Enkaz ve Anamnez'**
The Reflection of a Natural Disaster Result in Fumiaki Aono's Works; 'Debris and Anamnesis'

Arş. Gör. (Assist.) İdil Özaydın
351–358 **Türkiye Tiyatrosunda Katılımcı Performanslar Bağlamında Seyirci-Performansçı İlişkisi**
The Performer-Audience Relationship in the Context of Participatory Performances in Turkish Theatre

Sevgi Bozkurt, Dr. İlknur Erbaş
359–378 **Ebru Sanatında Kaplan Gözü Ebru**
Tiger's Eye in Ebru Art

İrem Açıkgöz, Dr. Asuman Daşdemir
379–389 **Keskin Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinin Fotosesleri**
Photovoice of Keskin Vocational School Students

Elmas Gündoğdu Duman, Prof. Dr. Safiye Başar
390–404 **Optik Yanılsama ve Sanat: Çağdaş Seramik Sanatı Üzerinden Bir Değerlendirme**
Optical Illusion and Art: An Evaluation Through Contemporary Ceramic Art

Ecem Yerman
405–419 **İnsansonrası Ontolojiler: Okoyomon'un Distopik Ekosistemi**
Posthuman Ontologies: The Dystopian Ecosystem of Okoyomon

Elif Umay Akay, Zehra Akay, Sümeyye İrem Yeter
420–425 **Bireylerin Müzik Tercihleri Üzerine Nitel Bir Araştırma**
A Qualitative Study on Individuals' Music Preferences

Yaren Sena Uçar, Eda Güven, Sümeyye İrem Yeter
426–433 **Müzik ve Sağlık Arasındaki İlişkiye Dair Tezlerin İncelenmesi: Nitel Bir Doküman Analizi**
Analysis of Theses on the Relationship Between Music and Health: A Qualitative Documentary Review

Arş. Gör. Dr. (Assist. Dr.) İmre Deniz Işıktaş
434–455 **Seramik Sanatında Sıvı Çamura Daldırma Yöntemi ve Kullanım Olanakları Üzerine Bir Deneme**
An Essay on Slip Dipping Method and Usage Possibilities in Ceramic Art

Beyza Erol, Yusuf Gözüdeli
456–464 **Çocuk Gözünden Sanat: Bilsem Öğrencilerinin Sanat Algısına İlişkin Bir Fenomenolojik Analiz**
Art Through the Eyes of Children: A Phenomenological Analysis of Bilsem Students' Perceptions of Art

Dr. Naci Edi
465–474 **Geçici Formlar, Kalıcı Mesajlar: Kar ve Buz Heykellerinin Çağdaş Sanattaki İşlevi ve Ekolojik Farkındalık**
Ephemeral Forms, Permanent Messages: The Function of Snow and Ice Sculptures in Contemporary Art and Ecological Awareness

Burcu Özer, Dr. Asuman Daşdemir
475–491 **Gotik Resim Sanatında İfade Aracı Olarak Giyim ve Renk**
Clothing and Colour as a Means of Expression in Gothic Painting

Hakan Acar, Dr. Metin Yasan
492–512 **David Lynch Sinemasında Gerçeklik ve İllüzyon: Lacan'ın Arzu, Eksiklik ve "Objet Petıt A" Kavramları Üzerinden Analizi**
Reality and Illusion in David Lynch's Cinema: An Analysis of Lacan's Concepts of Desire, Lack and "Objet Petit A"

Kübra Nayman, Arş. Gör. (Assist.) Görkem Ergin
513–524 **Stanislavski'nin Fiziksel Eylemler Yöntemi'nin Oyuncunun Bilinçaltı Yaratıcılığına Etkisi: Psiko-Fiziksel Yaklaşım**
Stanislavski's Method of Physical Actions and Its Effect on the Actor's Subconscious Creativity: A Psycho-Physical Approach

Dr. Yakup Dursun
525–537 **Antik Mısır'da Düzen ve Kaos Arasında Seth'in Eşek Sembolizmi**
Seth's Donkey Symbolism Between Order and Chaos in Ancient Egypt

Arş. Gör. Dr. (Assist. Dr.) Elifnur Elmas Koşarca, Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Ekin Deveci, Prof. Dr. Neslihan Kıyar

538–554 **"Sanatın Başlangıcına Yolculuk" Adlı Etkinliğin Öğrenci Performans ve Başarısına Etkisi**

The Effect of the Event Called "Journey to the Beginning of Art" on Student Performance and Success

Murat Anıl Soykök

555–564 **Anlatı Yoluyla Temas; Geleneksel Meddahlığın Performans Sanatları ve Terapötik Uygulamalar Bağlımında Yeniden Yorumu**

Narrative-Based Contact: A Contemporary Interpretation of Traditional Meddah Art in the Context of Performing Arts and Therapeutic Practices

Arş. Gör. Dr. (Assist. Dr.) Erhan Gülen

565–575 **Endüstriyel Ürünlerin Sanat Bağlamında Modüler Olarak Yeniden Kullanımı ve Uygulama Örnekleri**

Moduler Reuse of Industrial Products in Art Context and Application Samples

Gizem Özarpalı, Prof. Dr. Yunus Berkli

576–585 **Türk Sanatında Sürrealizmin En Erken Örnekleri**

The Earliest Examples of Surrealism in Turkish Art

Arş. Gör. (Assist.) Dicle Yılmaz

586–595 **Görünmeyeni Görünür Kılmak: Psiko-Plastik Sahne Anlayışının Doğuşu**

Making the Invisible Visible: The Emergence of the Psycho-Plastic Stage Concept

Arş. Gör. (Assist.) Gülhis Duygun, Arş. Gör. (Assist.) Orhun İnce

596–613 **Performans Mekânlarının Algısında ve Bağlamında Değişen Dınamıkler**

Changing Dynamics in the Perception and Context of Performance Spaces

Ali Küçük

614–624 **Tiyatroda Teknoloji Kullanımının Anlatıya Olan Dönüştürücü Etkisi**

The Transformative Effect of the Use of Technology on Narrative in Theatre

Hamdi Malcı

625–632 **Stanislavski'nin "Sihirli Eğer"inden Erıc Morrıs'in "Lütfen Rol Yapmayın" Anlayışına: Oyunculukta "Olma" Haline Psikolojik Yaklaşımlar**

From Stanislavski's "Magic If" to Eric Morris's "Please Do Not Act" Approach: Psychological Perspectives on the State of "Being" in Acting

Arş. Gör. (Assist.) Bengü Dağlı

633–645 **Takı Tasarımında "Altın": Kültürel Pratikler ve Sürdürülebilirlik Perspektifi**

Gold in Jewelry Design: Cultural Practices and a Sustainability Perspective

Leyla Bayramzade

646–654 **Azerbaycan'da Şur, Türkiye'de Kürdî Olarak Adlandırılan Makamlarda İki Eser Üzerinden Makamsal Yapılarının Karşılaştırması**

A Comparison of the Maqam Structures of Two Works in Maqams Called Shur in Azerbaijan and Kurdî in Türkiye

Arş. Gör. (Assist.) Baturalp Ali Yavuz
655–666 **Modernizme Giden Yolda Doğanın Tiyatroda Konumlanışının Örnek Oyunlar Üzerinden İncelenmesi**
The Examination of the Positioning of Nature in Theatre Through Example Plays on the Path Towards Modernism

Tunay Gözden
667–672 **Fluxus Akımı ve Marına Abramovıç Performans Sanatının Sınırlarını Zorlamak**
Fluxus Movement and Marina Abramovich Pushing the Limits of Performance Art

Abdulvahap Gürbüz
673–687 **Bağlama İcracılarının Performans Anksiyete Düzeylerinin İncelenmesi: Şanlıurfa İli Örneği**
An Examination of Performance Anxiety Levels Among Bağlama Performers: The Case of Şanliurfa Province

Ömer Sayın, Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Emel Güray
688–694 **Benjamin'den Günümüze Çağdaş Sanat Eserlerinde Aura ve İzleyici Etkileşimi**
Aura and Audience Interaction in Contemporary Artworks from Benjamin to the Present

Arş. Gör. (Assist.) Hüseyin İzci, Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Bekir Şahin Baloğlu
695–704 **Ney Enstrümanında Tonun Fiziksel ve Teknik Bileşenleri Üzerine Bir İnceleme**
An Analytical Study on the Physical and Technical Components of Tone Production in the Ney Instrumen

Pınar Mermer
705–716 **Sanat Ne Zaman Biter, Huzursuzluk Ne Zaman Başlar?**
Art on the Edge: Where Expression Ends and Discomfort Begins

Özlem Kartal
717–739 **Modern Sanatta Yabancılaşmaya Feminizm Perspektifinden Bakmak**
Alienation in Modern Art from a Feminist Perspective

Naz Evren
740–749 **Erken Çocuk Gelişimi ve Müzik 4-6 Yaş Gurubu İçin Müzik Tutum Ölçeği Geliştirme**
Early Child Development and Music Development of Music Attitude Scale For 4-6 Age Group

Can Sertaç Adalıer
750–761 **Bir Tiyatro Sahnesi Olarak Metaverse: Küreselleşen Dünyada Tiyatronun Yeni Formları**
Metaverse as a Theatre Stage: New Forms of Theatre in a Globalizing World

Deniz Şanlı
760–774 **1980-2000 Arası Türk Resim Sanatı ve Kozmosu Yansıtan Sanatçılar**
Turkish Painting Art and Artists Reflecting the Cosmos Between 1980 and 2000

Özlem Öğüt
775–795 **Geçmişten Günümüze Suluboya: Teknik, Kültür ve Dönüşüm**
Watercolor from Past to Present: Technique, Culture and Transformation

Su Eda Bostancı, Doç. (Assoc. Prof.) Tuba Kınay Oguzcan
796–811 **Göstergelerarasılık Bağlamında Resim Sanatının Bir Türk Dizisine Etkileri: Leyla ile Mecnun**
The Effects of Painting on a Turkish Series in the Context of Intersemiotics: Leyla and Mecnun

Doç. (Assoc. Prof.) Hülya Yavuz Öden
812–822 **Endüstriyel Yapıların Sanat ve Kültür Mekanına Dönüşümü ve Sürdürülebilirlik**
The Transformation of Industrial Buildings into Art and Culture Spaces and Sustainability

Dr. Sercan Özinan
823–830 **Thomas Ostermeıer'in Hamlet'inde Montaj ve Reconstructıon (Yeniden İnşâ) Estetiği**
Aesthetics of Montage and Reconstruction in Thomas Ostermeier's Hamlet

Doç. (Assoc. Prof.) Ergün Arda
831–849 **Geleneksel Çanakkale Seramiklerinin Modern Yorumları**
Modern Interpretations of Traditional Çanakkale Ceramics

Medine Yıldırım Simooğlu
850–860 **Andy Warhol'un "Marilyn Monroe" Eserlerinin Sanatsal, Psikolojik Bağlamda İncelenmesi**
An Artistic and Psychological Analysis of Andy Warhol's Marilyn Monroe Works

Şerife Ay
861–881 **Türk Resim Sanatında Geçmisten Günümze Kadın Temsili**
Representation of Women in Turkish Painting from Past to Present

Dr. Murat Benan Yıldız
882–896 **Ekolojik Estetik: İleri Dönüşüm Sanatı Bağlamında Plastik Atık Kullanımı**
Ecological Aesthetics: The Use of Plastic Waste in the Context of Upcycling Art

Kübra Tektaş
897–925 **Bugün Politik Tiyatro?**
Political Theatre Today?

Rabianur Ocak
926–939 **Görünmeyen İzler: Malzeme Bilinci ve Tehlikeler**
Invisible Traces: Material Consciousness and Hazards

Seda Gülşen Kınış, Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Ümit Kubilay Can
940–961 **Türkiye'de Gerçekleştirilen Klasik Müzik Festivallerinin İncelenmesi**
Analysis of Classical Music Festivals Held in Türkiye

Prof. Dr. Sema Göktaş
962–973 **Milo Rau'nun Yeni Gerçekçi Tiyatrosu**
Milo Rau's New Realist Theatre

Meryem Cineviz
974–983 **Protesto Sanatı ve İklim Aktivistlerinin Sanat Yapıtlarına Karşı Eylemlerinin İncelenmesi**
Protest Art and the Actions of Climate Activists Againts Artwork

Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Hatice Nilüfer Süzen
984–989 **Sanat Eğitiminin Bireysel ve Toplumsal Gelişime Katkısı**
The Contribution of Art Education to Individual and Societial Development

Dr. Pınar Üner Yılmaz
990–998 **Documenta Onbeş: İş Birliği ve Sanatsal Sürdürülebilirliğin Bir Örneği**
Documenta Fifteen: An Example of Collaboration and Artistic Sustainability

Dr. Ece Çelikçapa Özinan
999–1008 **Temel Oyunculuk Eğitimine Yönelik Bir Öneri: Performatif Pedagoji**
A Proposal For Basic Acting Education: Performative Pedagogy

Rahile Mahmudova, Prof. Dr. İsmail Keskin
1009–1014 **Avatar ve Avatar Su Yolunda Filmlerinde Görsel Efektlerin Karşılaştırılması**
A Comparison of Visual Effects in the Films Avatar and Avatar: The Way of Water

Bilim Kurulu | Science Board

Prof. Dr. Ahmet Selim Doğan	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Serkan Ece	Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Uçan	Türk Dünyası Müzik Eğitimcileri Birliği Bşk.
Prof. Dr. Ayşe Çakır İlhan	Kapadokya Üniversitesi
Prof. Aygün Dinçer Kırca	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Prof. Dr. Belir Tecimer	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Bünyamin Aydemir	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Ceyhun Konak	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. C. Victor Fung	Güney Florida Üniversitesi, ABD
Prof. Dr. Çiğdem Kılıç	Haliç Üniversitesi
Prof. Dr. Dilek Akbulut	Gazi Üniversitesi, Türkiye
Prof. Duygu Kahraman	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Duygu Piji Küçük	Marmara Üniversitesi
Prof. Düriye Kozlu İsmailoğlu	Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Ece Emine Karşal	Marmara Üniversitesi
Prof. Elif Sanem Güleç	Malatya Turgut Özal Üniversitesi
Prof. Enver Mete Aslan	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Erol İpekli	Anadolu Üniversitesi
Prof. Evren Karayel Gökkaya	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr. Eylem Güzel	Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
Prof. Fatma Öztürk	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Prof. Fatma Deniz Korkmaz	Osmangazi Üniversitesi, Türkiye
Prof. Fehim Huskovıc	Üsküp Cyril Methodius Üniversitesi, Makedonya
Prof. Dr. Fikri Salman	Katip Çelebi Üniversitesi
Prof. Dr. Gülbin Özdamar Akarçay	Osmangazi Üniversitesi, Türkiye
Prof. Halil Yoleri	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Hatice Selen Tekin	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Işıl Altun	Almanya Regansburg Üniversitesi, Almanya
Prof. İsmail Keskin	Kocaeli Universitesi
Prof. Kadriye Didem Atiş	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Levent Mercin	Dumlupınar Üniversitesi
Prof. Lisa Lehmberg	Massachusetts Amherst Üniversitesi, ABD
Prof. Dr. Lilian Maria Tonella Tüzün	Anadolu Üniversitesi, Türkiye
Prof. Liviu Dospınescu	Laval Universitesi, Kanada
Prof. Dr. Masafumi Ogawa	Yokohama Ulusal Üniversitesi, Japonya
Prof. Dr. Malcolm Hague	Staffordshire Üniversitesi, İngiltere
Prof. Mehmet Kavukçu	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Prof. Melihat Tüzün	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Melike Taşçıoğlu Vaughan	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Bulat	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Küçüköner	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Uslu	Marmara Üniversitesi

Prof. Necla Coşkun	Anadolu Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Neslihan Kıyar	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Nesrin Türkmen	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Prof. Dr. Nigar Pösteki	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Nilgün Sazak	Sakarya Üniversitesi
Prof. Nilüfer Ergin Doğruer	Marmara Üniversitesi
Prof. Olcay Ataseven	Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Rafael Romero Pineda	Barselona Üniversitesi, İstanya
Prof. Rahmi Atalay	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Rasim Erol Demirbatır	Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Reşat Başar	Okan Üniversitesi
Prof. Dr. S. Duygu Bedir Erişti	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Safa Yeprem	Marmara Üniversitesi
Prof. Safiye Başar	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Sedat Özel	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Selda Kulluk Yerdelen	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Selvihan Kılıç Ateş	Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Sema Göktaş	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Sena Gürşen Otacıoğlu	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Serdar Yılmaz	Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Serkan İldem	Kastamonu Üniversitesi
Prof. Dr. Sezen Özeke	Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Sezin Türk Kaya	Uludağ Üniversitesi
Prof. Suna Çevik	Müzik Eğitimcileri Derneği
Prof. Süreyya Temel	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Şengül Aydıngün	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Şirin Şengel	Osmangazi Üniversitesi
Prof. Şirin Akbulut Demirci	Uludağ Üniversitesi
Prof. Tevfik Fikret Uçar	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Tülin Malkoç	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Uğur Alpagut	Müzik Eğitimcileri Derneği
Prof. Dr. Ülkü Özgür	Gazi Üniversitesi
Prof. Valeri Chakalov	Shumen Konstantin Preslavsky Üniversitesi
Prof. Dr. Yanna Pavlova Ruskova	Konstantin Preslavsky University of Shumen
Prof. Dr. Yıldız Öztürk	Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Yunus Berkli	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Yusuf Bilen	Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Zafer Kurtaslan	Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) A. Sultan Karaoğlu	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Alper Akgül	Kocaeli Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Arzu Evecen	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Arzu Guliyeva Karaman	Azerbaycan Milli Konservatuvarı
Doç. (Assoc. Prof.) Arzu Parten Altuncu	Kocaeli Üniversitesi

Doç. Dr. (Assoc. Prof.) A. Aylin Can	Marmara Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Ayşe Balyemez	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Başak Özdoğan	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Bora Erdağı	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Boris Zhelev Georgıev	Veliko Tarnovo Aziz Cyril ve Aziz Methodius Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Burcu Günay	Düzce Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Burim Ukiçi	Tetova Üniversitesi, Makedonya
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Bülent Sezgin	Bahçeşehir Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Canan Bayer	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Deniz Özdemir Tuncer	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Devabil Kara	Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Didem Erten Bilgiç	Kocaeli Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Didem Didem Özışık	Atatürk Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Ekin Deveci	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Elif Avcı Koşu	Osmangazi Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Emel Güray	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Emel Yurtkulu	Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Emrah Gökaltun	Eskişehir Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Emrah Lehimler	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Mehmet Ferruh Haşıloğlu	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Gamze Mert	Gebze Teknik Ünversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Gülnihal Küpeli	Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Gülnur Duran	Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Gülşen Erdal	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Gürsoy Değirmencioğlu	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Hakan Bağcı	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Harun Töle	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Hasan Hakan Okay	Balıkesir Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Hazal Aksoy	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Hünkar Yılmaz Ianıello	Kocaeli Universitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) H. Yarkın Biçer	Kocaeli Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Kamuran Özlem Sarnıç	Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Kadir Şahin	Karabük Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) M. Çağatay Göktan	Kocaeli Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) M. Ertuğrul Tuna	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Manuela Boncheva	Prof. Pancho Vladigerov Ulusal Müzik Akademisi
Doç. (Assoc. Prof.) Metin Kar	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Mine Can	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Mine Mutlugün	Uludağ Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Moutushi Chakraborty	Amity Üniversitesi, Hindistan.
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Murat Kadiroğlu	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Nazik Çelik	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Nermin Demirkol	Kocaeli Üniversitesi

Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Neslihan Türkmenoğlu Bayraktar	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Nevin Ayduslu	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Nevzat Atalay	İzmir Demokrasi Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Nilgün Şener	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Nuray Er	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Osman Nejat Akfırat	Kocaeli Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Osman Odabaş	Kocaeli Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Refik Yalur	Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Seda Yavuz	İstanbul Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Serenay Şahin	Osmangazi Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Suna Özgür Karaalan	Kocaeli Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Şeniz Kabadayı	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Tamer Temel	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Üftade Muşkara	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Ümit Kubilay Can	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Vladimir Avramov	Veliko Tarnovo Aziz Cyril ve Aziz Methodius Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Yavuz Durak	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Zafer Lehimler	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Zekeriya Erdinç	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Ayda Taştekin	Aksaray Üniversitesi
Dr. Aydın Ketenağ	Kocaeli Üniversitesi
Dr. A. Emre Keskin	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Dr. Carina Joly	Cariri Federal Üniversitesi, Brezilya
Dr. Deniz Ekmekçioğlu	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Dr. Duysal Demirbaş	Eskişehir Teknik Üniversitesi
Dr. Ebru Zübeyde Aklar	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Ege Kaya Köse	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Dr. Erhan Mutlugün	Uludağ Üniversitesi
Dr. Gina J. Yi	Üniversitesi, ABD
Dr. Hatice Server Kesdi	Osmangazi Üniversitesi
Dr. İ. Tahir Erdal	Kocaeli Üniversitesi
Dr. İlknur Erbaş	Kocaeli Üniversitesi
Dr. İmran Uzun	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Jennie Henley	Kraliyet Kuzey Müzik Koleji, İngiltere
Dr. Julio Cesar Ortega Solano	Barselona Üniversitesi, İstanya
Dr. Mine Küçük	Osmangazi Üniversitesi
Dr. Mehtap Uygungöz	Anadolu Üniversitesi
Dr. Neşe Grançer Okay	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Oylum Tunçelli	Kocaeli Universitesi
Dr. Özlem Ayvaz Tunç	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Dr. Pelin Karadeniz	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Sandra Oberoı	Harmony Müzik Okulu, Hindistan
Dr. Selim Cinisli	Atatürk Üniversitesi

Dr. Serpil Şahin	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Sibel Çelik	Dicle Üniversitesi
Dr. Sümeyra Merve İlbak Tahmaz	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Tezcan Bahar	Osmangazi Üniversitesi
Dr. Timur Davletov	Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı
Dr. Yalım Keser	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Yasemin Sarı Bayer	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Yasemin Tanrıverdi	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Yıldırım Karadeniz	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Yusuf Budak	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Zehra Pala Yavuzyiğit	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Fatih Yarşı	Atatürk Üniversitesi
Dr. Erdoğan Göğebakan	Atatürk Üniversitesi
Dr. Fatoş Su Özkarataş	Selçuk Üniversitesi
Dr. Cem İçyar	Atatürk Üniversitesi
Dr. Gürkan Korkmaz	Van Yüzüncüyıl Üniversitesi

Sergi Jürisi | Exhibition Board

Prof. Süreyya Temel	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Neslihan Kıyar	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Rafael Romero	Barselona Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Ekin Deveci	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Emel Güray	Kocaeli Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Safiye Başar	Kocaeli Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Suna Özgür Karaalan	Kocaeli Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Şeniz Kabadayı	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Zekeriya Erdinç	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Ebru Zübeyde Aklar	Kocaeli Üniversitesi
Dr. İmran Uzun	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Yasemin Sarı Bayer	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Yıldırım Karadeniz	Kocaeli Üniversitesi

Düzenleme Kurulu | Organizing Board

Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Hakan Bağcı (Bşk.)	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Rick Kemp	Indiana Universitesi, Pennsylvania
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Emel Güray	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Bülent Sezgin	Bahçeşehir Üniversitesi
Doç. Dr. (Assoc. Prof.) Hasan Hakan Okay	Balıkesir Üniversitesi
Doç. (Assoc. Prof.) Özgür Suna Karaalan	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Şefkat Sağlamer	Kıbrıs Milli Eğitim Bakanlığı
Dr. Yıldız Öztürk	Yıldız Teknik Üniversitesi
Öğr. Gör. Umut Abdül Süsler	İstanbul Topkapı Üniversitesi
Hasan Giraycan Aytaç	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Konservatuvarı

Yürütme Kurulu | Executive Board

Arş. Gör. (Assist.) Ali Yıldırım	Kocaeli Üniversitesi
Arş. Gör. (Assist.) Büşra Göksu	Kocaeli Üniversitesi
Arş. Gör. (Assist.) Büşra Özdemir	Kocaeli Üniversitesi
Arş. Gör. (Assist.) Ceyhun Topçu	Kocaeli Üniversitesi
Arş. Gör. (Assist.) Ecem Hatipoğlu Kiriş	Kocaeli Üniversitesi
Arş. Gör. (Assist.) Elif Nur Elmas	Kocaeli Üniversitesi
Arş. Gör. (Assist.) Hamza Serdar Turan	Kocaeli Üniversitesi
Arş. Gör. (Assist.) Ş. Aykut Hızlıok	Kocaeli Üniversitesi
Arş. Gör. (Assist.) Şeref Arda Erbaş	Kocaeli Üniversitesi
Arş. Gör. (Assist.) Dr. Yalım Keser	Kocaeli Üniversitesi
Pınar Yılmaz	Kocaeli Üniversitesi

Paydaşlar | Stakeholders

Modernizme Giden Yolda Doğanın Tiyatroda Konumlanışının Örnek Oyunlar Üzerinden İncelenmesi

Arş. Gör. (Assist.) Baturalp Ali Yavuz

Yeni Yüzyıl Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne Sanatları Bölümü

ORCID: 0009-0005-9460-3703 **E-Posta:** baturalp1yavuz@gmail.com

Özet

Çalışmada, tiyatroda Modernizm için öncü sayılan isimlerden biri olan Henrik Ibsen'in oyunları örnek oyun olarak seçilmiştir. Descartes ile başlayan insan merkezci düşünce yapısının ve Modernite'nin inşasının ve bunlarla birlikte, bilimsel gelişmelerin ışığında köklenen Realizm, 19.yy.ın sonlarına doğru yerini Modernizm'e bırakmıştır. İnsan merkezli düşünce yapısının istilacı yaklaşımı; insanı (Capitolosen'i), doğayı bir meta olarak görmeye itmiştir. Çalışma, bu düşünce yapısının inşa ve gelişim sürecinde doğanın, üç tiyatro akımı içerisinde konumlanan bir yazar tarafından nasıl işlendiğine odaklanmaktadır. Romantizm, Realizm ve Sembolizm içerisine giren oyunlar yazmış olan Henrik Ibsen'i [oyunlar sırasıyla; Brand (1966), Yaban Ördeği (1884), Denizden Gelen Kadın (1888)] oyunları ekseninde inceleyerek doğa metaforunun üç farklı sanatsal akım içerisinde herhangi bir değişim veya dönüşüm gerçekleştirip gerçekleştirmediği incelenmiştir. Bununla birlikte, oyunlarda yer alan doğa metaforlarının, insan merkezli düşünce biçimine ne kadar kurban edilip edilmedikleri çalışmanın paralel bir zeminini oluşturmaktadır. Bütün bu çerçeve doğrultusunda çalışma; ontolojik olarak, doğanın bağımsız varlığının Modernite ile yok edilmeye başlanmasına ve epistemolojik olarak, 21. yüzyılda insan (logos) merkezci düşünce yapısına karşı geliştirilmiş bir strateji olarak eko-dramaturji'ye dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Henrik Ibsen, Brand, Yaban Ördeği, Denizden Gelen Kadın, Modernizm, Ekodramaturji

The Examination of the Positioning of Nature in Theatre Through Example Plays on the Path Towards Modernism

Arş. Gör. (Assist.) Baturalp Ali Yavuz

Yeni Yüzyıl University Faculty of Fine Arts Department of Performing Arts

ORCID: 0009-0005-9460-3703 **E-Posta:** baturalp1yavuz@gmail.com

Abstract

In this study, the selected example plays are by Henrik Ibsen, who is considered one of the pioneers of Modernism in theatre. The anthropocentric thought structure initiated by Descartes, along with the construction of Modernity and the rise of Realism shaped by scientific developments, gradually gave way to Modernism towards the end of the 19th century. The invasive approach of anthropocentric thought led to the perception of both humans (the Capitalocene subject) and nature as commodities. This study focuses on how nature was represented by a playwright whose works span three major theatrical movements during this intellectual development process. Henrik Ibsen, who wrote plays within the frameworks of Romanticism, Realism, and Symbolism, is examined through three selected works [Brand (1866), The Wild Duck (1884), and The Lady from the Sea (1888)] to analyze whether the metaphor of nature undergoes any change or transformation across these artistic movements. Furthermore, the study explores to what extent the nature metaphors in these plays are sacrificed to anthropocentric thinking. In this framework, the study is based ontologically on the gradual erasure of nature's independent existence with the rise of Modernity, and epistemologically on ecodramaturgy as a strategy developed against anthropocentric modes of thought in the 21st century.

Keywords

Henrik Ibsen, Brand, The Wild Duck, The Lady from the Sea, Modernism, Ecodramaturgy

Giriş

İnsan, tarih boyunca kaçınılmaz olarak doğayla ilişki içinde olagelmiştir. Bu ilişki ağının temelinde, insanın kendi varlığını doğanın içinde tamamlaması ve kendi gereksinimleri için yine doğaya ihtiyaç duyan bir ilişkilenme ihtiyacı yatmaktadır. Çünkü, insan da ekosistemin bir parçasıdır ve doğaya muhtaçtır. Bu anlamda fizyolojik olarak her ne kadar doğaya bağımlı olarak okunsa da insan, aklıyla kendine bir kültür dünyası inşa etmiş ve böylece kendini doğanın sınırlarından kurtarmıştır. İnsanın bu kültürel gelişimi, insanı doğal yaşamın dışına taşımış ve insanı, doğayı değiştirebilecek bir özne haline dönüştürmüştür. İnsanın, kendini besin zincirinin dışına çıkarmasıyla başlayan bu süreç; insanı, yakın çevredeki canlılarla yetinmeyip başka yerlerdeki canlıları da tüketmeye ve hatta insanın kendisini, tüketim için üretim yapmaya sürükleyecek bir canlıya dönüştürmüştür. Bu dönüşüm sürecinde, özellikle 18.yy.dan bu yana, sanayi devrimiyle birlikte insanın doğayla ilişkilenme biçimi ciddi bir oranda değişmeye ve dönüşmeye başlamış; demografik artış ve kentleşme hem doğanın hem de insanın doğayla kurduğu ilişkinin bozulmasında ciddi bir rol oynamıştır (Aysevener, 2003:63-64).

Sanayi devrimiyle birlikte, insanın doğayla kurduğu ilişkinin dönüşümü insanın lehine hareket ederken doğa, insanla etkileşim halinde olan bir özne olmaktan çıkıp bir nesne halini almaya başlamış ve ontolojik bir sorunla karşı karşıya kalmıştır. İnsan merkezci düşünce yapısının (logos merkeziyetçi düşünce) doğayı karşı karşıya bıraktığı bu ontolojik problemi, Modernite'nin yükselişiyle birlikte bariz bir şekilde görmeyebilmekteyiz. Tam bu noktada çalışma, logos merkeziyetçi düşüncenin doğayı sürüklediği sorunun, Modernizm içerisinde üretilen eserlerde takip edilip edilemeyeceği sorusu üzerinden ilerleyerek; Modernizm'in inşa süresinde doğanın tiyatro metinlerinde nasıl konumlandığını incelemiş ve Modernizm içerisinde de doğanın ontolojik bir sorunla karşı karşıya kalıp kalmadığını tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda tiyatroda Modernizm'in öncü isimlerinden Henrik Ibsen'in *Brand (1866), Yaban Ördeği (1884)* ve *Denizden Gelen Kadın (1888)* isimli üç oyunu mercek altına alınmıştır. Bu oyunlar, Ibsen'in üç farklı döneminin (Romantizm, Realizm ve Sembolizm) her birinden fikir vermesi adına, Modernizm'in inşa süreci için bir çerçeve ve zemin oluşturabileceği düşünülerek seçilmiştir.

Oyunlara ve Doğa'nın oyunlarda nasıl işlendiğine geçmezden evvel, logos merkeziyetçi anlayışın zemini çizmek ve tanımlamak çalışmanın genel çerçevesi için uygun olacaktır. Böylece, logos merkezli düşünce pratiğiyle inşa edilmiş olan yapının dönüştürülmesi için bir alternatif strateji olarak eko-dramaturjinin nasıl kullanılabileceğine yönelik çıkarımlar daha isabetli olacaktır.

Antroposen ve Kapitalosen

Antoposen terimi en geniş ve kaba tanımıyla insanın doğa üzerindeki tahakkümünü tanımlamaktadır. Terim, her ne kadar 1980'li yılların ilk yarısında Eugene Stoermer tarafından otaya atılmış olsa da (Moore, 2016, s. 48-49); 2000 yılında, dünyadaki iklim hareketlerinin sadece jeolojik veya ekolojik temellere

dayanmadığını, iklim değişikliği üzerindeki asıl güçlü aktörün insan olduğunu belirtmek adına Nobel ödüllü kimyager Paul Krutzen tarafından kullanılmasıyla dolaşıma girmiş ve yaygınlaşmıştır (Antroposen Araştırma Grubu, 2025). Fakat Antroposen Çağı olarak tanımlanan tarihsel aralık konusunda bazı görüş ayrılıkları vardır. Kimi kaynaklara göre tanımın/çağın başlangıcı, insanın doğadan tamamen kopuşunu temsil eden nükleer gelişmelerle başlarken kimi kaynaklara göre terim, tarım toplumunun gözükmeye başladığı tarihlere kadar gitmektedir (Gündoğdu, 2021: 229). Tarım toplumlarının uzun bir süre sadece toprağı işlemek üzerinden doğayla ilişkilenmesi, daha sonrasında endüstrileşme ile birlikte doğanın insan tarafından tahakküm altına alınması, dönemi endüstrileşmeyle başlatmaya sürüklemektedir. Fakat bu noktada Donna Haraway'in açtığı pencere, bizim için Kapitolosen'in ne olduğunu tanımlamak ve Antroposen'i tarihsel olarak nereden başlatmanın daha işlevsel olabileceğini sorgulmak adına belirleyici olacaktır.

Haraway, Martha Kenney ile yaptığı konuşmada (Haraway & Kenney, 2015:258-259) Antroposen terimini; dolaşıma girmesi, yaygınlaşması ve aciliyet konusunda uyarıcı olması sebebiyle her ne kadar işlevsel tanımlıyor olsa da ekolojik yıkımın doğrudan sorumlusunu göstermediği için eksik bulduğunu belirtmektedir. Ekolojik yıkımdan sorumlu olan özne kimdir sorusunun cevabı onun için çok nettir; fosit yakıt tüketen insan. Dolayısıyla bu insanı tanımlamak için kullanılacak en uygun terim ise Antroposen yerine Kapitolosen terimi olacaktır. Çünkü, Amrerikalı beyaz bir erkek ile Afrikalı siyahi bir erkek ekolojik yıkımdan aynı derecede sorumlu tutulmamıdır. Antroposen teriminin bütün bir insanlığa yaydığı ekolojik yıkımın sorumluluğunu, Kapitolosen terimi daha odaklı ve hedef gösteren bir noktaya taşıdığı için faillerin büyüğünü tanımlamak adına oldukça kullanışlı olacaktır.

Bu bağlamda, Antroposen'i insanın doğayı tahhakküm altına almaya başladığı, hayvanları ve bitkileri evcilleştirmeye başladığı Neolitik dönemden başlatmak; Kapitalosen'i ise, sanayi devrimiyle başlatarak insanın doğayla kurduğu ilişkide kendini doğadan neredeyse bütünüyle kopardığı, onu nesneleştirdiği ve endüstrileşmeyle birlikte onu yok eden insan olarak tanımlamak daha doğru ve odaklı olacaktır. Buradan çıkarımla, Antropsen'i bir çatı kavram olarak kullanıp, Kapitalosen kavramıyla odaklamak en işlevsel yaklaşım biçimlerinden biri olacaktır.

Son olarak, doğanın endüstrileşmiş insanla kurduğu ilişkide (Kapitalosen) nasıl bir ontolojik dönüşüm içerisinde kaldığına değinmek, incelenecek oyunlar içerisinde doğanın konumlaşını takip etmek adına kolaylık sağlayacaktır.

Giriş kısmında da bahsettiğimiz üzere, sanayi devrimiyle birlikte insanın doğayla kurduğu ilişki biçimi değişmeye başlamıştır. Aklı sayesinde inşa ettiği yapı ve gelişmeler, onu doğayla etkileşim içinde olduğu ilişki modelinden dışarıya itmiş ve doğayı sadece araç olarak kullandığı bir evreye sürüklemiştir. Dolayısıyla doğa-insan ilişkisi içinde doğa, insanı etkileyen ve dönüştüren etken bir özne olmaktan çıkıp büyük bir oranda kontrol edilebilir, edilgen bir yapıya dönüşmüş, nesneleştirilmiştir. 18.yy İngiltere'sinde ortaya çıkan Pitoresk

akımı, insan-doğa ilişkisi içerisinde doğanın ontolojik dönüşümünü sanat içerisinde gözler önüne seren en bariz örneklerden bir tanesidir.

İnsanın meraklı ve deneyimlemeye açık bir varlık olduğu, günümüzde bile hala yeni yerler keşfetme, yeni teklolojiler geliştirip denyimleme, uzayda alterfatifler arama eylemlerinden görülebilmektedir. Doğadan kopmuş modern insanın da yaban hayatına dair meraklarını giderme ve onu deneyimleme ihtiyacı doğmuştur. Yaban hayatı fikti, insanın yokluğunu temsil ettiğinden ve birinin öbürü olmadan bir anlamı kalmadığından onu deneyimlemenin yolu; onun statüsünü koruyarak ama gerçekliğinden kaçarak estetize edilmesinden, bir başka manada elitis temsiliyetinden geçmektedir (Byerly, 1996:53-54). Bu durum kaçınılmaz olarak doğayı bir seyir ve haz nesnesine dönüştürmektedir. Doğanın konumlanışı ve insanın onunla kurduğu ilişki biçimi dönüşmüştür. İngiltere'de ortaya çıkan Pitoresk hareketin Amerika'ya taşınması doğanın nasıl nesneleştirildiğini somut bir şekilde gözler önüne sermektedir.

> *"1964 Vahşi Doğa Yasası'nın kabulü, ulusal parkların ve diğer federal arazilerin bazı bölümlerinin 'vahşi doğa alanları' olarak belirlenebileceği bir sistem oluşturdu. Ancak bu alanlar da, 'Amerikan halkının kullanımı ve keyif alması' için yönetilecek, fakat aynı zamanda 'gelecekte de vahşi doğa olarak kullanımı ve keyif alınması için bozulmadan bırakılacak şekilde' idare edilecekti."*
>
> (Craig Allin'den aktaran: Alison Byerly, 1996: 57)

Antroposen ve Kapitalosen üzerine tanımlamaları odakladığımıza, sanayi devrimiyle ve modernitenin gelişmesiyle birlikte insan-doğa ilişkisin nasıl dönüştüğüne doğanın nesneye dönüştürülerek ontolojik bir dönüşüm yaşadığına ve bunun karşılığının Pitoresk akımıyla birlikte hem sanat içerisinde hem de toplum düzeni içerisinde nasıl vuku bulduğuna değindiğimize göre; tiyatroda Modernizm'in inşa sürecinde doğanın tiyatro metinlerinde nasıl konumlandığını ve metinler içerisinde de herhangi bir ontolojik dönüşümle karşı karşıya kalıp kalmadığını incelemek yerinde olacaktır.

Brand

Oyun 1866 yılında, Ibsen'in romantik dönemi diyebileceğimiz dönemde yazılmıştır. Bu nedenle, Romatizm'in de getirisiyle, oyun içerisinde sık sık doğanın insani duyguları destekleyen, coşturan veya yücelten biçimlerde insani duyguları nitelemek amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Bu anlamda doğa, insan hislerine hizmet etmektedir. Bunun yanında, oyun her ne kadar ilk perdeden son perdeye kadar doğanın büyüklüğü içerisinde fiyort kıyılarında, geniş karlı yaylalarda, sislerin içerisinde geçiyor olsa da doğanın Brand üzerindeki etkisi ve onu etkileme gücü ne denli yüksek olduğu bir tartışma konusudur.

Oyunun ön sözünde, Zehra İpşiroğlu (Ibsen, 2006:10) hem Brand hem de Peer Gynt için "*Her ikisi de ataerkil bir koşullanma içinde inanılmayacak derecede bağnaz ve otoriterler. Yaşadıkları onca acı, kayıp, yıkıntı, bir an bile kendilerini sorgulamaya götürmez onları.*" ifadesini kullanmaktadır. Bunun yanında Burekner (1928:82), oyun üzerine yazdığı köşe yazısında, Brand oyunundan yola çıkarak Ibsen için;

İskandinav bireyciliğinin kişileştirilmiş hali ve kolektif güçlere, karşı çıkan bireyin genişlemesi tanımında bulunmaktadır. Bunlardan yola çıkarak söyleyebiliriz ki Brand, bir insan teki olarak bireysel inşasını ve özgürlüğünü inşa etmek, kendi doğruları üzerinden ilerlemek adına önüne çıkan bütün engelleri, kendine acı ve yıkım verecek olsa dahi, aşma çabasını göstermektedir.

Brand, "ya hep, ya hiç" (s. 68) felsefesini benimsemiş ve bu uğurda hareket etmektedir. Oyun süresince kendinin bu felsefeye bağlı kadığını hem kendi ağızından hem de diğer karakterlerin Brand'in bu felsefeye ne denli saplantılı olduğunu söylemelerinden çıkartabilmekteyiz. Bu noktada incelenmesi gereken şey, "ya hep, ya hiç" felsefesinin yarattığı dikotomi olacaktır. Bu felsefe kişiyi doğrudan keskin bir taraf olmaya zorlamaktadır. Oysa hayatın ve doğanın işleyiş biçimi böyle değildir. Doğa spektrumlara sahiptir. Sadece gece ve gündüz yok, aynı zamanda alacakaranlık, şafak gibi vakitler de vardır. Başka bir örnek vermek gerekirse; sadece yaz ve kış olmadığı gibi, mevsimler hatta mevsimlerin içinde de değişimlerin yaşandığı aylar ve haftalar vardır. Her şey bir akış halinde, dönüşüm ve işilki içerisindedir. Ekolojik söylemle ilişkilendirmek gerekirse, her şey diğer her şeyle bağlıdır[1]. Buradan çıkarımla, Brand'ın bu söyleminin doğrudan doğanın organik yapısına aykırı bir söylem olduğunu belirtebiliriz. Bu bağlamda Brand'in konumlanışı üzerine konuşacak olursak, Brand'in oyunda konumlandığı nokta doğrudan doğanın karşısında olacaktır.

Bunların yanında, oyun içerisinde Brand devamlı olarak doğanın çetin koşullarıyla bir savaş ve inatlaşma halindedir. İnsanı öldürecek fırınalı bir havada kayıkla fiyorda açılması, bir çocuğun yaşaması için uygun olmayan hava koşullarında yaşamak için takındığı ısrarlı tavır doğayla inatlaşmasının somut bir göstergesidir. Brand, her ne kadar doğayla ilişkilenmeden doğrudan onun karşısında konumlanarak kendi bildiğinin doğrultusunda doğayı sadece aşılması gerken bir zorluk olarak görüp, doğayı ilişki kurarak birlikte yaşanabilecek bir özne olmaktan çıkartarak nesneleştiriyor olsa da; doğa aşılamaz gücünü, Brand'in çocuğu Alf'i, Brand'in alarak kendi gücünü göstermektedir. Yani doğa, oyun içerisinde her ne kadar bir özne konumunda kendi sözünü söyleyen ve ilişkilenen bir partner olarak konumlanmıyor ve Brand tarafından edilgenleştirilmeye çalışıyor olsa da; Brand'in tanrı uğruna adadığını düşündüğü çocuğu Alf'i, aslında doğanın değiştirilemez yasası olan doğal seçilimle Brand'in elinden alarak kendi sözünü söylemektedir.

Bu çerçevede değerlendirdiğimizde Brand oyununda doğa, insani duyguların tasvirini zenginleştirmek için kullanılan, "ya hep, ya hiç" felsefesinin karşısında konumlanan, aşılması ve savaşılması gereken bir nesne görevinde konumlandırılmaktadır. Fakat öte yandan doğa, kendi kurallarıyla Alf'i alarak kendi sözünü söylemekte ve aslında edilgen olmadığını bizlere hatırlatmaktadır. Bu çerçevede bakıldığında, oyun içerisinde doğa her ne kadar edilgenleştirilerek ontolojik bir dönüşüm yaşamış olsa da kendi öz varlığının sızıntılarını da gösterebilmiştir.

[1] Detaylı bilgi için bkz. Commoner, B. (1971). ***The Closing Circle: Nature, Man and Technology***. New York: Alfred A. Knopf. s.18-21.

Yaban Ördeği

Oyun 1884 yılında Ibsen'in Realist dönemi olarak adlandırılabilecek döneminde yazılmıştır. Bu oyunda da insan-doğa çatışmasını görmek mümkündür. Fakat burada ağırlıklı olarak kapitalosenin doğa üzerindeki etkilerine değinmek ve doğanın estetize edilerek bir haz nesnesine dönüştürülmesi üzerinde durmak metinde doğanın nasıl bir ontolojik dönüşümle karşı karşıya kaldığını keşfetmek için kullanışlı olacaktır.

Oyunda Werle ve Yaşlı Ekdal karakterleri, eskiden maden üzerine iş yapan iki iş ortağı olarak yer almaktadır. Yaşlı Ekdal ve Werle eskiden iş ortağı olmalarının yanında, bazı usulsüzlükler sebebiyle yolları çatışarak ayrılmış iki kişidir. Bu noktada birinin diğerinden daha az masum olmadığını söylemekte fayda vardır. Bahsi geçen bu iki karakter, doğayı tahakküm altına almaya çalışan ve onu bir nesneye dönüştürerek ondan yararlanan kapitalosenin oyundaki bir temsili olarak okunabilmektedir.

İnsanın doğayı kontrol altına alma çabasını bir diğer örneği ise, oyunda yer alan, çatı katındaki yapay yaban hayatı üzerinden okunabilmektedir. Ekdal ailesinin evinde yer alan çatı katı, Yaşlı Ekdal'ın uğraşları sonucu yapay bir yaban hayatı temsiliyetine dönüştürülmüştür. Burada, vahşi yaşamda görebileceğimiz yabani otlar ve yırtıcı hayvanlar yerine; dışarıdan bulup getirilmiş birkaç parça odun ve kuru dal parçası, son derece sevimli tavşanlar, tavuklar ve bir tane de Yaban Ördeği yer almaktadır. Bu çatı katı, insanın doğa üzerinde egemen olma çabasının somut bir temsilidir aslında. Bütün bunların yanında bahsi geçen bu çatı katı, aynı zamanda doğanın insan perspektifinden estetize edilmiş, vitrinlik bir haz nesnesine dönüştürülmüş biçimidir de.

Yaban Ördeği, her ne kadar oyuna ismini veriyor olsa dahi oyunda Yaban Ördeği'nin ilişkilendirilme biçimi Ekdal ailesin en küçük ferdi olan Gina üzerinden sağlanmaktadır. Yaban Ördeği'nin kanadının kırık oluşu, "normal" ölçülere göre "kusurlu" oluşu, Gina'nın genetik göz hastalığına sahip olması, yani "normal" ölçülere göre "kusurlu" olmasıyla ilişkilendirilebilmektedir. Oyundaki Yaban Ördeği'nin, Gina'yı temsil etmesine yönelik bir çıkarım yanlış olmayacaktır. Çünkü oyunda diğer karakterlerin de yardımıyla, Gina ve Yaban Ördeği arasında devamlı olarak bir ilişki kurulmaktadır. Gina'da Yaban Ördeği gibi bakıma muhtaç ve dikkatli bakılması gereken bir canlıdır. Ayrıca Yaban Ördeği, kendi olduğu için değil Gina'nın Yaban Ördeği olduğu için önemlidir. Yaban Ördeği'ne anlam kazandıran yine bir insandır.

Yaban Ördeği, aslında vahşi doğada yaşaması gerekirken ait olmadığı bir yere adapta edilmiştir. Bunun hakkında Hjalmar, Yaban Ördeği'ni kastederek "*...ve uzun süre burada kaldığından, eski vahşi yaşamını tamamen unuttu. Aslında önemli olan da bu zaten."* (s.45) demektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere, oyunda insanın doğa üzerinde egemen olma çabası, kapitalosenin doğayı bir meta olarak kullanması ve yaban hayatını onu estetize ederek deneyimleme, onu bir seyir nesnesi ve haz nesnesine dönüştürme çabası oyun süresince gözlemlenebilmektedir.

Bu bağlamda metinde doğa, Brand oyununda olduğu gibi bir nesneye dönüşmüştür. Doğa ve insan ilişkisi, sadece insanın doğadan faydalandığı ve onu kontrol altına almaya çalıştığı bir ilişki biçimine doğru evrilmiş ve doğa ontolojik bir dönüşümle karşı karşıya kalmıştır. Edilgen ve insani amaçlara hizmet eden, insanın amaçları doğrultusunda anlam kazanabilen bir unsura dönüşmüştür. Fakat yine de (Brand oyununda olduğu gibi) doğa, bu oyunda da kendi kanunlarını alttan alta işletmekte ve aslında edilgenleştirilemeyeceğini gözler önüne sermektedir. Bunu da Gina'nın genetik kalıtımla aktarılan göz hastalığı üzerinden göstermektedir. Oyun süresince her ne kadar doğa kontrol altına alınmaya çalışılsa da doğa kendi sözünü genetik kalıtımla söylemekte ve kontrol edilemezliğini vurgulamaktadır.

Denizden Gelen Kadın

Oyun 1888 yılında, Ibsen'in son dönemi olarak adlandırılabilecek, Sembolist döneminde yazılan oyunlardan bir tanesidir. Oyunda Sembolizm'in etkileri güçlü bir şekilde görülmektedir. Oyunda yer alan en güçlü imge, deniz imgesidir. Oyun baş karakterlerinden bir olan Ellida, devamlı olarak denize gitmekle tanınmakta ve hatta yerli halk onu "denizden gelen kadın" olarak adlandırmaktadır. Bu noktada sorulması gereken sorular; Ellida'nın deniz özlemi neden kaynaklanmaktadır ve denizle kurduğu ilişki biçimi nasıldır?

Ellida, yıllar önce bir denizciyle aşk yaşamış ve denizciyle kaptan nikahı kıymıştır. Fakat, sonra talih onları ayırmış ve bir süre daha denizciden haber alabilmiş ama daha sonrasında haber alamamıştır. Denizci, Ellida'ya onu beklemesini ve bir gün geri gelip onu kendisiyle birlikte götüreceğini söylemiştir. Fakat ilerleyen süreçte Ellida, bir doktor olan Wangel ile evlenmiş ve orada yaşamaya başlamıştır. Önemli olan nokta ise, Ellida'nın hiçbir zaman kendini oraya ait hissedememiş ve kök salamamış olmasıdır. Wangel, Ellida hakkında "*...yerleşmeye, bir yerde kök salmaya dayanamıyorlar sanki.*" (s.120) diyerek aslında Ellida'nın oraya ait olmadığının farkında olduğunu da belirtmektedir. Peki o halde Ellida, eğer denizin ortasında bir yerde yaşasaydı kendini ait hissedecek miydi? Biraz derinden bakıldığında cevap çok muhtemel "hayır" olacaktır. Çünkü Ellida'nın denizle kurduğu ilişki insan-doğa ilişkisinin dışında konumlanmaktadır. Ellida için deniz, yıllar önce giden denizciyi temsil ettiği için önemlidir. Dolayısıyla, oyunda denizin (doğanın) kendi başına bir önemi yoktur. Ancak bir insanla (denizci) ilişkilendiği için önem taşımaktadır.

> ***Wangel:*** *Artık bu çevrede yaşamaya daha fazla katlanamayacaksın. Bu dağlar seni boğuyor. Seni allak bullak ediyor. Buralar dar geliyor sana. (...)*
> ***Ellida:*** *Gece olsun gündüz olsun, yaz ya da kış, bu ağırlığı hissediyorum üstümde, bu karşı konulmaz deniz özlemi, tıpkı sıla özlemi gibi.* (s. 48-49)

Oyundan alınan bu pasajdan da çıkartabileceğimiz gibi, Ellida'nın "sıla özlemi" diye tanımladığı şey aslında bir insana (denizciye) duyulan bir özlemdir. Dolayısıyla oyunda doğanın kendini bir insan üzerinden var ettiği ve edilgenleştirildiği yorumu yapılabilmektedir. Sonuç olarak, Denizden Gelen Kadın oyununda da doğanın ontolojik bir dönüşüm yaşadığı ve kendi kimliğiyle temsil edilmediği takip edilebilmektedir.

İnsan Merkeziyetçi Yaklaşımı Yıkım Stratejisi Olarak Eko-Dramturji

Peki o halde, Modernizm'in inşa sürecinde üretilen bu üç büyük eserin de gözler önüne serdiği insan merkezli yapıyı ve doğanın temsiliyetindeki dönüşümü yıkmak adına nasıl bir yol izlemek gerekmektedir? Theresa J. May'in ileri sürdüğü *eko-dramaturji* kavramı, kişiyi tiyatro alanı için alternatif alanlar keşfetmeye sürüklemekle birlikte; sahnede temsil edilen hayvan, bitki ve diğer ötekilerin tiyatroda nasıl bir temsiliyete büründürüldüklerini ve insanın onlara karşı olan sorumluluklarını tekrar hatırlamamıza imkan tanımaktadır (Arons & May, 2012: 4-6). Bu yaklaşım yada bu strateji, insan merkezli düşünce biçimiyle inşa edilmiş tiyatro geleneğinin içindeki insan merkezci tutumu tatışmaya açarak alternatif anlatı olanakları aramaya davet etmektedir. Eko-dramaturjinin temel amacı; antroposentrik düşünceyi sarsarak insan dışı varlıklarla kurulan ilişkileri yeniden şekillendirmek ve ekolojik olarak adil, bütünlükçü, eşitlikçi ve türcü karşıtı bir anlatı geliştirmeye yönelik bir stratejisi sunmaktır (Woynarski, 2020: 64, 68).

Bu çerçevede, çalışma kapsamında incelenmiş olan üç oyunun da içlerinde barındırdıkları antroposentrik tutum, eko-dramaturji'nin bir yıkım stratejisi olarak kullnaılmasıyla metin içinde dönüştürülebilir ve metni hiyerarşisiz, ekolojik, bütünlükçü, doğaya özneliğini geri kazandıran bir yapıya büründürebilecektir. Böylece hem bu metinler hem de diğer klasik metinler için metnin içerisinde pasifleştirilen, özneliğini kaybeden, varlığı insana hizmet etmek olarak konumlanan doğa ve bütün türler adına eko-dramaturji, temsiliyet hakkını geri kazanmak uğruna kullanılabilecek bir strateji olacaktır.

Bahsi geçen üç oyun için eko-dramaturjinin nasıl kullanılabileceği ve doğanın kendi temsiliyetini nasıl kazanabileceğine yönelik öneriler, çalışmanın sonuç kısmında bütünleyici ve biraz daha açık olarak paylaşılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak, her üç oyunda da doğanın ontolojik bir sorunla karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Bahsi geçen üç oyunda da doğa, insan-doğa ilişkisi içerisindeki dengenin dışına sürüklenmiş ve insan öznesine hizmet eden bir unsur olarak edilgen bir konumda, insanın varlığıyla anlam kazana bir nesneye dönüşerek ve kendi temsiliyetini terk ederek var olmuştur. Her ne kadar Brand ve Yaban Ördeği oyunlarında doğal seçilim ve genetik kalıtım gibi unsurlarla doğanın hala ne kadar güçlü olabileceği çıkarımında bulunabiliyor olsak da doğanın kendi söz hakkını sadece bu iki unsur üzerinden takip edebilmekteyiz.

Buradan çıkarımla, Modernizm'in inşa sürecinde antroposentrik düşünce biçimi tiyatro üzerinde otoritesini korumaya ve güçlendirmeye devam etmiş ve insan öznesinin merkeziyetini genişletmişidir. Günümüze geldiğimizde ise, insan merkezli tutumun ve doğanın hakimiyet altına alınmasına yönelik çalışmaların çok iyi sonuçlar doğurmadığı gözle görülür bir gerçektir. O halde bizlerin, daha sürdürülebilir bir dünya adına sanat dilimizde; antroposentrik tutumu sarsacak, hiyerarşisiz ve türcü olmayan söylemlerle derdimizi anlatacağımız bir anlatı biçimine ihtiyacımız bulunmaktadır. Bunun için kullanılabilecek (tek

olmamakla birlikte) en uygun stratejilerden biri eko-dramaturji olarak görülmüştür. Bahsi geçen üç oyun üzerine, geniş ölçekte, nasıl bir strateji izlenirse metinlerin insan merkeziyetçi yapılarından arındırılabileceğine yönelik öneriler şu şekildedir;

OYUN	**Doğa Kişileştirmeleri / Doğa'nın Yaşadığı Ontolojik Değişim**	**Yıkım Stratejisi Olarak Öneri**
Brand	• Doğanın yenilmesi gereken bir özneye dönüşmesi. • Doğanın insan merkezli tanrısal düzeni desteklemesi. • Doğanın insani duyguları nitelemesi.	• "ya hep, ya hiç" felsefesi yerine spektrumlara alan tanımak. • Logos merkezli ikiliklere alternatifler üretmek.
Yaban Ördeği	• Doğanın üretim nesnesine dönüşmesi. • Doğanın insan merkezli yaklaşımla estetize edilmesi. • Doğanın bir insan üzerinden anlamlandırılması ve değer görmesi.	• İnsan-hayvan-doğa ilişkisi üzerinden yeniden okuma yapmak. • İnsan merkezli olmayan, hiyerarşisiz ve doğanın estetize edilmeden söz hakkına sahip olduğu bir yapı üzerinden okuma yapmak.
Denizden Gelen Kadın	• Doğanın insan duygularının temsilcisi olması. • Doğanın geçmişte bilinmeyene özlemi simgelemesi. • Doğanın bir insan üzerinden anlam kazanması.	• Bağımsız bir deniz öznesi yaratmak. • Denizin karakteri etkileme ve kendi sözünü söyleme gücünden yararlanmak.

Gözden kaçırılmamalıdır ki, buradaki öneriler sadece bu çalışma kapsamında yapılan okumalar ve değerlendirmelerden yola çıkarak sadece bir öneri niteliği taşımaktadır. Her oyunun kendi içinde yer alan antoposen merkezli yapıyı dönüştürebilmek için burada yapılandan çok daha geniş ve dramaturji odaklı bir süreç yönetilmelidir. Bu çalışma, Modernizm'e giden süreçte doğanın sürüklendiği ontolojik dönüşümün tiyatro metinlerine nasıl yansıdığına odaklanmış ve doğanın kendi temsiliyetini tekrar kazanmasına yönelik nasıl bir yol izlenebileceğine dair bir kapı aralamıştır.

Ekolojik dengenin bu denli bozulduğu ve ilkim krizinin artık bir aciliyet olduğu bu günlerde, belki her birimiz tam anlamıyla sürdürülebilir bir gelecek uğruna kendimizi dönüştüremiyor ve onun gerekliliklerine göre yaşamıyor olabiliriz ama bu uğurda sadece düşünmeye başlamak bile -yaşam biçiminizle uyuşmuyor olsa dahi- bu yolda örülmüş bir taştır. İklim krizinin bir aciliyet arz ettiği bugünlerde, köklü ve büyük değişimlere ihtiyacımız olduğu bir gerçektir. Kimin, nasıl bir yerden ve nasıl bir deneyimden dönüşeceği öngörülemez bir durum olmakla birlikte, unutulmamalıdır ki tek doğru ve yanlış yoktur. Spektrumlar, doğanın karakteristik

özelliğidir ve yaşayış biçimimizle dert edindiğiniz şey, şimdilik tam anlamıyla örtüşmüyor olsa da endişe edilmemelidir. Sürdürülebilir bir gelecek için en azından dert edinmek, daha sonrasında harekete geçmek ve dönüşmek için belki de yeterli olacaktır. Çünkü unutulmamalıdır ki ekolojinin birinci kuralı "Her şey diğer her şeyle ilişkilidir".

Kaynakça

1. Antroposen Araştırma Grubu. (2025, 06 7). https://www.antrog.net/antroposenveantrog adresinden alındı
2. Arons, W., & May, T. J. (2012). *Readings in Performance and Ecology.* New York: Palgrave Macmillan.
3. Aysevener, K. (2003). İnsan ve Doğa İlişkisi Üzerine . *Felsefe Dünyası (37)*, 134-143.
4. Brukner, S. (1928). Henrik Ibsen:(Brand). s. 82-83.
5. Byerly, A. (1996). The Uses of Landscape: The Picturesque Aesthetic and The National Park System. H. Fromm, & C. Glotfelty içinde, *The Ecocriticism Reader: Landmarks in Literary Ecology* (s. 52-68). Georgia: University of Georgia Press.
6. Commoner, B. (1971). *The Closing Circle: Nature, Man and Technology.* New York: Alfred A. Knopf.
7. Gündoğdu, S. (2021). Antroposen, Kapitalosen, Plastosen: Cehaletin Evrimi. *Doğu-Batı Dergisi*, 227-235.
8. Haraway, D., & Kenney, M. (2015). Anthropocene, Capitalocene, Chthulhucene. H. Davis, & E. Turpin içinde, *Art in the Anthropocene: Encounters Among Aesthetics, Politics, Environments and Epistemologies* (s. 255-270). Open Humanities Press.
9. Ibsen, H. (. (2006). *İki Oyun : Bran-Peer Gynt.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
10. Ibsen, H. (. (2019). *Yaban Ördeği.* İstanbul: Mitos Boyur.
11. Ibsen, H. (. (tarih yok). *Denizden Gelen Kadın.*
12. Moore, J. W. (2016). *Antropocene or Capitalocene?: Nature and The Crisis of Capitalism.* oakland: PM Press.
13. Woynarski, L. (2020). *Ecodramaturgies: Theatre, Performance and Climate Change.* Cham: Palgrave Macmillan.